

Runar
Salminen

Spånorna yr
då jag hyvlar

Schildts

Spánorna yr dâ jag hyvlar

Runar Salminen

Spånorna yr
då jag hyvlar

HOLGER SCHILDTS FÖRLAG

© Runar Salminen 1976

Utgiven med stöd av medel som Riksdagen anslagit
för den svenska litteraturens främjande.

ISBN 951-50-0117-X
Centraltryckeriet Helsingfors 1976

Ett ramaskri
steg upp från avsides by
den dag
då vi upptäckte det hemska.

Alla
på en gång
upptäckte vi
att vi
bara levat.
Och inte levande varit.

Att alldeles säkert
veta
att man är en
människa
bland människor
om man vore alldeles
säker
det vore härligt.

Vi skumögda små pyren
vågar dock fly
till verklighetsflykt.
Trängtar till många
mystiska gudar.
Vi rädda måste
lära oss tro
att ingen efter döden
gråter vill,
ingen underkänns.

Nu har jag levat detta jordeliv nästan
till afton.

Vad var det ämnat till?

Och vad

och hur

har jag använt det till?

Jag hänger det på betsmanskroken

och finner att det jag gjort

väger just ingenting.

Förtvivlat jag söker något värdefullt,

något av vikt eller av tyngd

i minnenas låda.

Jag börjar begripa, ana

att jag aldrig varit levande och nu – nu

är det för grämlsesent. Men – vänta!

Än är ej all råd ute.

Jag vässer mina verktyg,

är bortomjordsreligionssnickare nu

snickrar mig ett mytskåp – beprövat

och vackert allmogemålat.

Jag är ju trängd i ett hörn – därför blir det så vackert

krusidullat att solgång ha.

Spånorna yr då jag hyvlar

hörnskåp illusion.

Jag har brått, snickarglädje

är nu.

Så sökte jag

Så sökte jag.

Jag bröt upp en stubbe,

tittade där.

Jag tittade också

under en väldig sten

och i trädens toppar

såg jag upp och sökte.

Och jag skådade noga molnen

som tornade vita däröver

så vackra

i drömbortsky.

En högre makt jag sökte.

Jag fann honom överallt

och ingenstans

där jag sökte.

Koltrast sjöng så drömsk
i gran.
Liten mörkfågel i skytopp
så medkänslamjukt,
denna kväll
rakt in i mitt hjärta.
Jag sover ute i natt!
Vill se
drömsilhuett mot kvällande
falnande rödhimmel,
se
drömtrastvisa åka i karlavagn.
Diffus är vårännedröm
i vårnatt
och på slaget tolv
sjunger nattrast
med stjärna i näbb.
Denna dröm, denna sång
rakt in i mitt hårdhjärta
den plogas.
Jag måste sova ute i natt,
under bar himmel vill jag
sova som av Gud slagen.

Ett stråkdrag

Så
spänner
jag,
spänner.
Så spänner jag
min bältesrem över mina
höftkammar.
Ett stråkdrag på navelsträngen
och så är jag redo.
Så flaxar jag bullrande upp
för morgongal,
upp på egnahemsstaketet.
Tronar
där
i solen
för morgongal.
Tronar
där
för menigheten
så alla
ser.
Ett stråkdrag på navelsträngen
och så är jag redo
för traktorn som väntar.

I dag känns det som
jag hade ett
skatbo under
bröstbenet.

Är inte alls frisk.

Likaså
heller inte denna satans
djävla dag.

Som ett hängande trögdjur
tog sig den dagen fram.
Och tog sig till sist själv av daga,
lyckligtvis.

Doft dröjer kvar,
minne av snödoft
i vadmalskläder.
Tjära och kådrök
som snöstormsinpyrt hukminne
av lägereldar längesen.
Falnande
doft
av blomört, pors och ljung.
Sjösalta stormar, härska strömmingskär
hästskit och piss
dröjer sig kvar.
Och som hæggen doft
först som sist
doften av älskad kvinna
och jord och mull
som smulas till snus
i mina minneshänder.

Vi var 10 man om skeppsbord
pämönstrade av ombudsman.
I Vargata Båthusviken skedde det som sed var.
Två vårar mönstrade jag så
tillsammans med kompisar på samma skonertskepp
en latseglare förresten
men för halv storm segla hon bra
men riggen höll då inte
var rutten något ställe jämt.
Av mina 6 skanskompisar
dog senare en vid 21 års ålder i lungsot
en annan vid 18 års ålder, också lungsot.
En drunkna vid fiske
en blev ihjälbombad i kriget.
Gamle stuerten dog i lungsot också sen.
Kapten sköt sig omsider med pistol
och jag som berättar detta
lever ännu på Björkbacka småbruk
i Vargata by.
Jag blev ej sjöman till yrket
och skeppet det stinkande ruttna
hette Sigyn.
Heter så ännu och är
hedrat museiskepp i Åbo hamn.

Med syfilis och dröppel ombord
forsade vi bog
seglade som djävlar
landmellan och vidhavsöver
seglade vi
allt för att rädda Ålands ära
som var och är
segelskutromantisk
alltigenom rutten.

Dessa skäggfjuniga
skrovelröstade jungmän
låtsassvärjande
men konfirmanders mjuka själ hade de alla
vi seglade den över skeppsbord bara
och sen hade vi en hårding
en karlakar till
i skansen
men alla stod vi tysta och såg
över vågornas vidd ibland
ingen sade vad han tänkte då
det bara var så vi gjorde.

Man ser sin egen bild
bäst i stiltje.
Men i storm fattar man
snabbt
ett vrålande
överlevnadsbeslut.

En fattig själ som ropar
får nöja sig med
fattigt svar.
Utkavlade livet, mannastoft på gräset.
Som man ropar är svaret.

Rysande över skakande skuldror
det manglade livet
drar tunnbrödstäcket,
obesvarade fattigsjälsropet
förpuppar sig nu.

Du skall inte förkasta någon eller något
därför du flanör
se andäktigt på marskorparnas svävande höga cirkelflykt
se hur vacker den är och lyss
korpklångens klang i vårens städ
njut denna skönhetssyn tillfullo
men
glöm för den skull inte för ett ögonblick
harungens uthackade ögon
eller ådans nyss plundrade bo
glöm inte blodiga ögonhålors rop
uppmaningsrop
att varsamt ställa till rätta.
Dock inte en sekund tro att du kan allt detta
som endast livslagarna förmår.

En näve kråkägg
som testiklar låg de
i min hand –
men när jag riktigt tänkte efter
som jag dock gör ibland
nändes jag inte smita dem i sten.
I boskål
lade jag dem
tillbaka.

Jag försökte skjuta
ihjäl mitt liv
det liv som varit.
Skarpladdad var hagelbössan
hållavståndet lagom
men ändå
som tårar föll haglen
framför mina fötter
och mitt liv
stod oskatt kvar.

Den som förlorat
sitt skär
och ändå efter tröttande rodd
orkar tyda
var han är
han är lyckligt förbi det svåraste.

Om jag kunde
så
lycklig vara,
alla mina mörka dagar
hade mening då.

Där ligger ni ju
klippor
så jävligt vackra.
Någon annan skald
för biljoner år sedan
diktat om detta.
Jag snyter klumpen
ur halsen
och går bort.

Som en fågel
som stannar i flykten
så var sorgen till mig
kommen.
Barmhärtigt föll jag
jordbröst till.

Jag vill nästan gråta över dig
kära vår Jord
vore jag religiös skulle jag säga
att du har mig i ditt fängsel
men nu är jag inte ett dyft
blåkullareligiös
därför säger jag bara till min vän:
nu du
nu gav du mig ett redigt
björnkram igen
se
Jordkvinnan är magnifik och stark
har höga vackra hallonbröst
är tydligt kvinna
men så evigt björnstark ändå
mina revben är ömma av glädje.

Jag ser på dig du huggorm,
hur solen dig tinat och varmt,
ser hur du flämtar och slingrar
i gärdesgårdsspringan.
I eget skinn du fastnat.
Och till sist backar du
och är fri och förlöst.

Ganska avundsjuk står jag och ser
hur fin och fläckfri din rustning är.
Så fläckfri och lysande
så vacker du huggorm nu är!
Beslutsamt går jag, jag skyndar,
söker min
gärdesgård.

Kan man verkligen
leva
och vara så full
med fördomar som jag.

Jag tar mig i ansiktet
som då man tar bort spindelväv.
Efter en stund
är dom där igen.
Du tar dig åt ansiktet
för att ånyo bli seende.

Så lunkar du genom livet,
provisoriskt.

Som en bardval jag levt,
silat dagarna hädan.
Till vad nytta? frågas.
Var är min ambraklump?
Doftar någon
mig?

Locket lyftes bort från
karotten.
Där låg
mitt nakna hjärta
och bultade.
Dagen var förstörd.
Jag var ju värd, skulle
skära för.
Kunde inte förmå mig
skära sönder mitt hjärta.
Förargade och hungriga
stampade gästerna iväg.

För storstan skyggar
jag.
Som fan för korset
skyggar jag.
Och ändå borde jag veta
att där bor tekniken
och så många hyggliga
nästan
mänskoliknande varelser.
Och detta att de lägger
asfalt och betong över fin matjord,
inte gör de det av elakhet.
Jag måste inse och förstå
att det kommer
sig av tanklöshet bara.

Bastaord

Som hetsande hårda
hammarslag
spikade han sina ord.
Hamrade fast livsåskådningsbasta.

Jag med mina krökta
spikar
och blåslagna tummar
lyssnade snopet.

Tillsynes så vacker
centrallyrik
kan vara som en lönnfis också
det är så med doldisord
ofta.

Deppardag

Jag tänker tillbaka
hajar till
bävar ryser
mitt hår reser sig av fasa
en hemsk aning säger mig att det inte är meningsfullt
det jag skrivit,
inte gynnat det sunda livet
ej försvarat den försvarslöse tillräckligt.
Vad är det jag skrivit
är det dasspapper alltihopa
värdelöst det jag åstadkommit?
Jag tänker efter
bugar
ursäktad Dasspapper, jag glömde
du har dock en ärlig strävan
att göra rent.
Jag fryser svårt
som den gör som svikit.

Jag förborgerligas inte
som brukligt
i samma takt som
min lön stiger.
Så därför, utan min vetskap,
avlyssnades min telefon
och en skugga extra
följde mig i stan.
Till sist blev jag fast,
laddes de säga,
för lindrigt fylleri.
Sen måste jag blåsa
i de liberalborgerligas påse
och många misstänksamma frågor
ingick i min test.
Sen måste jag ännu som avslutning
inför deras åsyn balansera
jorden runt på toleransekvatorn.
Blev sen motvilligt frikänd
då det befanns
att jag raglade precis lika mycket
ut i periferin åt båda hållen.
De måste, lite gråa i ansiktet,
frikänna, förklara mig vara fullvärdig dumbom
av gängse ögonflackartyp,
men litet efterblivet
penningdum.

Så var vi framme vid
engagemanget
igen.
Det är inte lönt du försöker
ljuga dig fri.
Här och nu hamnar du
i alla fall där.
Kanske indirekt,
för din del, men
den feges börda
måste den modiga lyfta.

Akta
dig.
Ett frågetecken
är alltid
också
en metkrok.

Han tar vi,
sa polisen.
Och knep
den fattiga.

Hopa gåvor över egoistisk
sorg
är att öka dyn
i stinkande kärret.

Vattenpassbubblan
är precis
som den gyllene medelvägen.
Ligger pinsamt
stilla,
precis mitt på mitten.
Lånar och stjälar från två håll,
är en jämförelsepunkt utan eget liv.

Den gyllene medelvägen
är vaktad
och bevakad
av sin
egen köld.

Behöver du konst
och poesi,
stöd den då!
Behöver du varken sång,
musik, måleri eller poesi
eller konstnärer överhuvudtaget,
slå ihjäl dem då,
kvickt, genast!
Huvudsaken är
att du
bär dig
ärligt åt.

Guden kom inrusande
med vita håret
på ända.
Erbjöd sig att avgå.

Alla knäppte käft.
Så det fick vara
som förut.

Jag känner på mig
att gubben Tellus
kommer att spjärna mot innan
vi har honom
i slasktratten.

Se nu

Se, nu grimaserar
jordklotet
för gråt.
Kära nån, vad
ska vi
göra.
Hur skall vi kunna
trösta.
Det är besvärligt
det här.

Håll ut du Sven Duva
en stund ännu.
Håll teknokraterna stängen på
medkänslans bro.
Vi kommer till din hjälp
samma stund som du dör.

Hur jordälskare du än är
då du är trött måste du
tala med stjärnorna.
Tala med alla dessa
stjärnor
i svalerymd.
Dessa materiens underbara stjärnor
som ingenting annat är
än tröstande svävande
materie.

Jag ryckte upp dörren
överrumplade färgerna.
Återbruksskeendets marknadsjippo
var i gång.
Karusellen snurrade,
tingeltangelmusiken
och de överrumplade färgerna
stack sina spjut i mitt öga.
Med fasa ser jag hur grällt
och trosgrant livet är.
Med sorg ser jag detta
jordsmutsarliv som levs
vid sidan av det verkliga livet.

Jag bad att få ögonbindeln
tillbaka.
Kunde ej uthärda
klarhetens dag.

Jag såg ju hur rättvisan
är utlämnad tiggerska
som ber om allmosor
sover i kyffe
går klädd i trasor.
Denna klarhet är svår
att uthärda.

Jag bad få ögonbindeln
tillbaka.
Kunde ej uthärda
att se klart och tydligt
hur fjärran klarheten är.
Klarhetens dag, kanske den aldrig
randas?
Dock ett lyse i fjärran till tröst.

Att tänka på

Bland de kända insekterterna
dominerar skalbaggar.
Långt före de första
människorna
fanns skalbaggar på jorden.
Långt senare efterpå, sen
människorna dött ut
kommer insekterna att leva vidare,
däribland skalgubbarna.
Unisont bör vi lyfta
på hatten,
önska lycklig resa
för skalgubbarna.
Lycka till skalgubbar,
lycka på resan!

Jag har respekt
för insekterna. De var
pionjärer, var först här.
Nåja, lavar och mossor
ännu tidigare. Jag bockar
för dem också.
Så vördsamt.
Men livsgåtan var först
och är – störst ändå.
Ännu
i denna dag så är han
en bredaxlad djävel.
Jag tiger stilla,
vet intet,
är villrådig om jag skall
rulla bönemattan ut
för tillbedjan och åkallan
i rymd
eller ödmjukt tiga
och i stilla livsbeundran
så vandra under solskivans nåd.

En örn
ingenting annat är än ett
svartkors i sky
men vår lilla väna sädesärla
dödar hundra gånger flera liv
dagligen.
Så är det
om sanningen ska fram.

Som kameleont i grönska
så diffus är gränsen
mellan dem som mördar
och dem
som låter leva.

Ett inre språk finns.
Koltrasten kan uttrycka det vackert.
Så ock ett fåtal människor.
Men masken
uttrycker sig också vackert
genom att ingå
i koltrastens sångenergi.

Ett blodstrimmigt spår,
en ihjälsvulten rävs
utropstecken.
Isvidder glimrar nu öde,
frost stryker sin
hartass över.
Måne gäspar uttråkad.
Räv vilar gott.
Norrskenet blossar ovan norrskog.
En stjärna faller
i någon skalds
gap.

Och sen finns det ju
sådana
som bara
sitter vid livsfurans fot,
lutar sin rygg till dess trygghet,
gungar med i alla dess rörelser
och sover tryggt
i rotgreppets vagga,
låter vinden spela
psalm
i trädens kronor, applåderar
aldrig
men är med hela tiden
ganska nära,
troligen mycket nära
ursprungets sång.
Dessa människors grymhet
är robust.

Jag måste acceptera
att det i grymheten dock finns
ett slags sundhet inbyggd
lära mig
att också i svagheten
finns ett slags grymhet
inse
att det är grymt mot livet
att vara svag
och grymt mot svagheten att vara stark
nä nu
ähum aha jaha
det är så det balanserar
så knepigt.

Den berömda psykologen slog klubban i konferensbordet.
Klubbade av sanningen att människan med jordmiljö är totalt
betingad och determinerad, och att psykologen i denna rätta skola
skall dyrkas jordöver som gud beslöts även.

Sen måste de piska gråtande jordboll som trilskades i kätten.

Jag såg på, lyssnade öra.
Mitt hjärnhus var i fullt uppror.
En tanke klasade sig kring sin drottning.
Existentiellt vakuum
alla tiders
hoppfulla
massneuros –
sanningen om att
människan trots allt är fri
måste känna så
men veta att
man är bunden till händer och fötter ändå.
Men vet att det finns
utbrytarkungar också
som efter utflykt snällt
tar kedjorna på igen
som den jordvarelse man är.

Tro mig inte.
Tro inte vad jag diktar.
Roligt för mig ändå
om ni låter min dikt roa er
som tidsoverkliga drömmar.
Alldeles som gröna vågen
är mina dikter,
handlar mest om något så absurt
som att leva kamrat
med naturen.

Rummet fullt med svalor

heter den diktsamling som Runar salminen gav ut år 1974. Den välkomnades av många läsare och kritiker:

Och vår dikt berikas igen! ...Det har blivit konstfärdiga dikter, mycket personliga, kantiga och uttrycksfulla, laddade med insikt och medkänsla, totalt osentimentala i sin sentamentalitet, romantiska i sin karghet och knölighet.

Claes Andersson i Hufvudstadsbladet

De har en naturlig friskhet och självfallenhet...

man blir glad av att läsa dem.

Sven Willner i Västra Nyland

Till brädden fylld av livskänsla och klarseende...

Gustaf Widén i Borgåbladet

